

MARIA SOLER I TEROL

(Manresa, 11 de novembre de 1889 - Tàrrega, 1 de juliol de 1991). Nasqué l'onze de novembre de 1889, en el si d'una pròspera i acabalada nissaga pertanyent a l'alta burgesia catalana, una de les més respectades i esplendoroses de la comarca del Bages. Va ser la segona dels cinc fills del propietari rural, advocat, arxiver, erudit, bibliòfil i polític Leonci Soler i March i de la seva esposa Empar Terol i Cucurella, de qui li venia la seva ascendència valenciana.

Leonci Soler i March¹ va néixer a Manresa el dia 6 de desembre de 1858 i va morir a la mateixa ciutat el 24 d'agost de 1932. Va ser el tercer fill del matrimoni format per Lluís Gonzaga Soler i Mollet² i Vicenta March i Solernou.³

Leonci Soler, pare de Maria Soler i Terol, va cursar els estudis primaris al Col·legi de Sant Ignasi, regentat pels jesuïtes de Manresa, entre 1861 i 1868. Una gran majoria dels alumnes de

la Companyia de Jesús formaven part de l'elit de la societat catalana. Es va llicenciar el 1881 en dret civil i canònic. Però paral·lelament a l'activitat d'advocat se li despertà una vocació relacionada amb l'àmbit universitari: el món de la investigació i els arxius. Es va matricular el 1882 per arxiver i bibliotecari a l'Escuela Superior de Diplomacia de Madrid i va acabar el curs 1884-1885. Durant els anys que va cursar aquests estudis superiors no va residir sempre a la capital, sinó que hi anava de tant en tant; generalment el trobem a Manresa, on participava en activitats molt diverses, moltes de les quals ja lligades a la qüestió agrària, com la seva participació com a membre de l'*Asociación de Agricultores de Manresa*, on el trobem col·laborant en la reforma dels estatuts d'aquesta societat. Mentre cursava els estudis d'arxiver i bibliotecari va ser nomenat arxiver municipal de Manresa l'any 1882. Interessat pel món de la literatura i el periodisme, va fundar, juntament amb altres personalitats, el setmanari *Lo Pla de Bages* el 1883 i el diari *El Pla de Bages* el 1904.

Retrat familiar de Josep M. Segarra i Vives i Maria Soler i Terol amb les filles Empar, Dolors i Concepció, dedicada a Leonci Soler i March (any 1917). Fons Personal Família Tàssies Segarra.

¹ Soler i March és un personatge manresà que ha estat bastant analitzat. La principal aportació a la seva vida i obra, i que hem consultat en el moment de descriure i recompondre el context familiar i els primers anys de joventut de Maria Soler, és el llibre de Pilar MARTINEZ ASCASO, *Els inicis del catalanisme polític i Leonci Soler i March, 1858-1932*, Biblioteca Abat Oliba, 212, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999.

² Lluís Gonzaga Soler i Mollet (Manresa, 1824-1887), avi patern de Maria Soler i Terol, va esdevenir l'hereu de la família Soler i de gairebé la totalitat del patrimoni de la casa Mollet. Fou degà del Col·legi d'Advocats de Manresa i es va dedicar a l'advocacia fins als últims anys de la seva vida. MARTINEZ ASCASO. *Els Inicis...*, pàg. 32-34.

³ Vicenta March i Solernou (Manresa, 1834-1910), àvia paterna de Maria Soler i Terol, va ser una dona de gran personalitat i empena i d'una intensa activitat i vitalitat. S'ocupava del control i la supervisió de les propietats familiars durant les sovintejades absències del seu fill, Leonci Soler. El bisbe Torras i Bages la qualificaria com «una espècie de patriarquesa». Una altra de les característiques que destaquen de la seva personalitat, i que amb els anys i com les anteriors, també definiria la personalitat de la seva neta Maria Soler, va ser la profunda pietat i formació religiosa. Va intervenir activament en la lluita contra les diferents disposicions i lleis que, sota el punt de vista de molts catòlics, eren atemptatòries contra la religió, i que especialment els governs liberals tractaren de tirar endavant. Participà en lligues i manifestacions de senyores catòliques contra aquestes disposicions, i n'organitzà ella mateixa: contra l'escola laica, contra la Llei d'Associacions, etc. Així, el 13 de febrer de 1910 tingué lloc al Patronat Obrer de la ciutat de Manresa una gran manifestació de dones catòliques contra les escoles laiques. «Un gran acte de feminisme cristià» i «primer a Espanya en aquests temps», l'anomena *El Pla de Bages*, el 24 de setembre de 1910. També *La Veu de Catalunya* comentà la notícia el 14 de febrer d'aquell any. Vicenta March va ser la presidenta d'aquest míting i en gran part la seva ànima. MARTINEZ ASCASO. *Els Inicis...*, pàg. 35-37.

L'any 1887 es va casar amb Empar Terol i Cucurella, nascuda l'any 1864 a la ciutat de València.

Políticament, va resultar elegit diputat a Corts legislatives per Manresa en cinc ocasions: els anys 1899, 1901, 1903, 1905 i 1907. Afiliat a la Unió Catalanista,⁴ amb el temps es va convertir en un dels principals dirigents de la Lliga Regionalista. També fou elegit senador per la Sociedad Económica de Amigos del País el 1910, per la Diputació Provincial de Barcelona el 1914 i el 1916, i per la de Girona el 1918. Formà part de la comissió que va lliurar a Canalejas l'avantprojecte de Mancomunitat. També va formar part de nombroses entitats cíviques, culturals i econòmiques, com veurem tot seguit. En el camp de l'agricultura, fundà, a Manresa, el Gremi d'Agricultors, el Camp d'Experiències, la Cambra Agrícola i la Cambra de Comerç. Va presidir la Federació Agrícola Catalano-Balear durant el 1904-1905 i el Consell Provincial de Foment de Barcelona, i va ser comissari regi de Foment fins a l'any 1923. Fou també vocal del Consell Superior d'Agricultura. Fou soci de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. També va promoure la revista *La Pagesia*, que es va convertir en el portaveu del Gremi d'Agricultors i de la Cambra Oficial del Pla de Bages des de l'any 1905 fins al 1935, i en la qual va escriure diferents articles. Catòlic convençut, presidia la Lliga Espiritual de Nostra Dona de Montserrat. Va morir a Manresa el 24 d'agost de 1932.

Filla de Josep Terol i Pascual i de Francesca Cucurulla i Cases, Empar Terol i Cucurella va néixer l'any 1864 a la ciutat de València, on la família habitava. Josep Terol va ser un fabricant i comerciant de teixits. Els Terol eren propietaris de finques rústiques i urbanes. Gaudien d'una posició econòmica folgada. El pare viatjava a París, i la família anava a Barcelona de tant en tant per efectuar compres i visitar amistats. Passaven l'estiu en algun lloc de platja, prop de València; en altres èpoques preniën les aigües a balnearis del sud de França i també al balneari de la Puda de Montserrat, ben a prop de Manresa. Va ésser en aquest balneari on Empar Terol féu la coneixença de Leonci Soler. L'Empar estudià al col·legi de les monges fran-

ceses de Nostra Senyora de Loreto, de València. Rebé l'educació i preparació cultural habitual en aquell temps per a les noies del seu nivell social. Escrivia amb una redacció fluïda, fins i tot poètica quan s'esqueïa. Algunes de les cartes que adreçava a les seves amigues eren escrites en un francès força correcte. A la correspondència amb el seu marit, a banda dels temes familiars normals, en ocasions tractava d'afers econòmics, tant de compra de valors borsaris com de l'administració de les finques. Controlava alguna vegada el cobrament de les vendes dels productes de les propietats o feia gestions als bancs. Morí l'any 1906.⁵ Leonci Soler i March, vidu des de 1906, es tornà a casar l'any 1915 amb Margarida Escarrà, també vídua i amb dos fills.

Maria Soler i Terol va tenir cinc germans. Tots ells estudiaren al col·legi dels jesuïtes de Tudela (Pamplona). Lluís,⁶ fill primer del matrimoni March-Soler i hereu (València, 1888 -Barcelona, 1959), va ser doctor en Medicina, en Dret i en Filosofia i Lletres, investigador i dramaturg; Josep Maria (1891-1966) estudià enginyeria industrial; Vicenç (1895-1916) estudià a l'Escuela Especial de Ingenieros de Montes a El Escorial; Marian (1901), s'especialitzà en traumatologia a Viena i a Heidelberg.

Leonci Soler i March sempre manifestà una especial estimació per la filla i no descuidà llur educació.⁷ Fermament inculcada pels valors ètics i morals de la religió catòlica i pels ideals del catalanisme conservador i modernista, Maria Soler gaudí d'una selecta i adequada preparació per fer i ser el que s'esperava d'ella. A diferència dels fills, als quals es preparava per ocupar llocs i càrrecs professionals de responsabilitat, dignes de prestigi i de reputació social, l'elit de la societat catalana preparava les filles per establir lligams socials i engrandir patrimonis a través d'enllaços matrimonials, decidits i acordats amb antelació, i per ocupar-se de la llar i de la família, així com ajudar a gestionar el patrimoni de la casa. Maria Soler i Terol, fent gala de la preparació adquirida, amb el temps no només ho demostrà, sinó que amb escreix superà el paper que, com a dona de l'alta burgesia que era i pertanyent a l'elit

⁴ La Unió Catalanista fou un grup polític catalanista conservador format a Barcelona el 1891 per la unió de sindicats i associacions catalanistes que es van posar en contacte arran de la resistència contra l'article 15 del codi civil espanyol que atemptava contra el dret civil català.

⁵ MARTINEZ ASCASO, *Els Inicis...*, pàg. 32-34.

⁶ Lluís Soler i Terol va néixer el 1888 a València, on aleshores residien els seus pares. A banda de les tres titulacions acadèmiques, manifestà sempre un caràcter molt versàtil. A més de diferents estudis i articles, escrigué coses tan dispars com la biografia d'un personatge força curiós —el bandoler Perot Rocaguinarda—, un estudi d'investigació històrica sobre les batalles del Bruc o una tragèdia en vers anomenada *Mànens*. Manifestà en nombroses ocasions el seu interès per la política en general i naturalment per les actuacions del seu pare. Però, tot i que sempre va mantenir amb ell unes relacions de gran afecte i cordialitat, políticament se'n distancià; milità, primer, a Acció Catalana i, posteriorment, a Esquerra Republicana de Catalunya. MARTINEZ ASCASO, *Els Inicis...*, pàg. 40-42.

⁷ MARTINEZ ASCASO, *Els Inicis...*, pàg. 42.

de la societat, li tocava de representar en una època i un lloc com era la Tàrrrega dels anys vint i trenta del segle XX.

Leonci Soler degué veure amb bons ulls la relació que sorgí entre la seva filla, Maria de la Purificació, i el jove i eminent prohom targarí Josep M. Segarra i Vives, hereu d'un dels patrimonis més brillants de la comarca urgellenca. Entre la família Segarra i els Soler i March hi havia una estreta relació i vincles d'amistat. L'any 1910, a Tàrrrega se celebrà el Congrés de la Federació Agrícola Catalano-Balear, que va ser promogut per l'enginyer dels Serveis de Repoblació Forestal de Barcelona, Girona i Balears, el targarí Tomàs Pera i Roca. En aquesta trobada plena de dirigents del catalanisme reformista, feren coneixença els March de Manresa amb els Segarra de Tàrrrega, i d'aleshores en endavant els vincles entre ambdues famílies es mantingueren i s'estretiren,⁸ fins al punt de casar els fills.

No passà gaire temps entre la coneixença, el compromís i l'enllaç. El juny de 1911 tingué lloc el casori entre Maria Soler i Terol i Josep M. Segarra i Vives (Tàrrrega, 1885-1921), pertanyent a la pròspera nissaga dels Segarra de Tàrrrega, i d'aquesta manera ambdues famílies quedaren enllaçades. Maria Soler percebé, en virtut dels capítols matrimonials rubricats el 13 de juliol de 1911, en concepte de llegítima, mobles, vestits i aixovar un valor de 7.558 ptes.⁹ Per la seva part, Josep M. Segarra i Vives feu un esponsalici a la seva esposa, Maria Soler, de 50.000 ptes., a càrrec de l'herència, i que s'hauria de repartir entre les filles a parts iguals en morir la usufructuària.¹⁰ Aquell mateix juliol, poc després de casar-se, la parella visità, d'acord amb el que era ja un ritual entre la dreta catòlica, el santuari de Lourdes. Allí conegueren l'escolapi i publicista Jaume Sobirana, qui s'establí a l'Escola Pia de Tàrrrega l'octubre de 1915. El matrimoni habità en un immoble nou edificat expressament, el número 29 del carrer del Car-

**Retrat d'una jove
Maria Soler i Terol**
(entorn 1907).
Del FPFTS.

me.¹¹ Tingueren cinc filles: Empar (1913-2006), Dolors (1915-2015), Concepció, (1916) Teresa (1918) i Montserrat (1920).

Josep M. Segarra i Vives, fill de Josep Segarra i Vilalta (Tàrrrega, 1860-1916),¹² estudià Batxillerat i Comerç a l'Escola Pia de Tàrrrega i prosseguí l'important negoci de bigues i ferros a

⁸TOUS I SANABRA, Joan: *El Llibre de la serra de St. Eloi*. Ajuntament de Tàrrrega, Tàrrrega, 1990, pàg. 106-109.

⁹ Capítols matrimonials entre Josep M. Segarra i Vives i Maria P. Soler i Terol oficialitzats pel notari Josep Borrell i Nicolau a Manresa el 23 de juliol de 1911. Tret de CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrrega (1898-1923): Societat, política i imaginari*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Biblioteca Abat Oliba, 2008, pàg. 654-655.

¹⁰ *Escritura de divisió de herència*, pàg.11, i capítols matrimonials amb data de 13 de juliol de 1911, autoritzats pel notari Josep Borrell i Nicolau de Barcelona. M. P. Soler dóna la part alíquota de les 50.000 ptes., -10.000 ptes. en valors a les cinc filles, per fer el pagament de la liquidació i el repartiment patrimonial. Tret de CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrrega (1898-1923): Societat, política i imaginari*, pàg. 655.

¹¹ «En aquest edifici, hi intervé, com a arquitecte i artista un tiet de l'esposa, Alexandre Soler i March. N'Alexandre Soler i March va iniciar la seva carrera professional com a dibuixant al despatx d'en Josep Domènech i Montaner i col·laborà amb el mestre Antoni Gaudí, però la seva inspiració artística cal buscar-la en els referents modernistes austríacs de l'època, que el van dur a visitar la Viena de principis de segle, per tal de conèixer en persona l'obra descrita al llibre "Arquitectura Moderna" d'Otto Wagner, i també l'obra del txec Joseph Maria Olbrich. La Casa Segarra del Carrer del Carme de Tàrrrega expressa la heterogeneïtat de l'obra artística d'en Alexandre Soler. La mateixa façana és una superposició d'obertures i elements diversos, amb la finalitat de dotar al conjunt de l'edifici de la màxima llum possible. Aquest fet lliga amb la preocupació dels nous arquitectes per construir uns edificis higiènics, sans i habitables per als seus usuaris. Som a l'inici de l'època en què els habitatges residencials es començaven a construir amb els serveis d'aigua corrent, electricitat o calefacció central». Extret de la pàgina web <https://latartraneta.wordpress.com/2016/04/24/la-casa-segarra-de-tarrega/>, consultada el 25 de juny de 2017.

Casa Segarra,
carrer del Carme,
núm. 29. Imatge
treta de la plana web
<https://latartraneta.wordpress.com/2016/04/24/la-casa-segarra-de-tarrega/>

l'engròs fundat a Tàrrega pel seu avi. El local ocupava un espai entre els carrers del Carme i d'Agoders:

«Els seus magatzems ocupaven uns baixos molt amplis i espaiosos que anaven del carrer del Carme al d'Agoders i que eren indubtable-

ment els més importants de la província. Cal Ferro...».¹³

Aquest negoci, que l'any 1916 s'enregistrà sota el nom de *José Segarra i Vives*, substituïnt el del seu pare, pagà 730'80 ptes. de contribució; l'any 1919, en pagà 780,80; i l'any 1923, com a Vídua de Josep M. Segarra Vives, 1.390.¹⁴ Era un dels negocis de més rendiment, cosa que el situava com a un dels primers contribuents de la ciutat. A banda dels ferros, els carburs i derivats, els Segarra posseïen un pròsper magatzem de fusta; també participaren en el negoci dels farratges.¹⁵ L'agost de 1919, en Segarra participà en la constitució de la societat Solé Hermanos, dedicada a la compravenda de farratges, cereals i similars; ho feu com a soci comanditari, això és, amb dret a revisar les comptabilitats però sense administrar la firma directament. Com a propietari rústic, Josep M. Segarra va ser el principal promotor i el primer president del Sindicat Agrícola de Tàrrega (1914), configurat com una secció del Patronat de Sant Jordi.

Els Segarra i Soler, tot i viure a Tàrrega, mantingueren una estreta vinculació amb Ivars d'Urgell. Un dels lligams que tenien amb aquesta vila, a banda de ser l'origen dels avantpassats Segarra, era la Confraria de la Mare de Déu de l'Horta, de la qual foren administradors i benefactors en diverses ocasions. La família Segarra resava una *Salve* diàriament a la Mare de Déu de l'Horta. Segons Joaquim Capdevila, en aquesta fidelitat hi tindria a veure el fet que un familiar dels Segarra, Pere Jaume Segarra, fiscal de la cúria eclesiàstica de la Seu d'Urgell, hagués protagonitzat l'any 1856 les tortuoses gestions perquè Ivars recuperés del senyor Mas i Abad l'ermita ivarsenca desamortitzada.¹⁶ Així mateix, i durant molt temps, els Segarra varen sufragar amb la quantitat de 12 duros mensuals el funcionament d'una escola parroquial en aquella població:

¹² Josep M. Segarra i Vilalta, propietari, industrial, comerciant i agent borsari, prosseguí el comerç de ferros que endegà el seu pare, Josep Segarra i Segarra (Ivars d'Urgell, 1828 - Tàrrega, 1902) entorn els anys vuitanta del segle XIX, i com altres destacats comerciants destacats de la Tàrrega contemporània menà una activitat important com a cobrador de lletres i d'efectes de borsa. Així mateix, disposava d'una petita banca al carrer del Carme, que ja havia inaugurat el seu pare, i un negoci de venda de combustible.

¹³ ROBINAT I CASES, Ramon: *Estampes del nostre terme*, Col. «Natan Creació», núm. 12, Ajuntament de Tàrrega, Tàrrega, 1999, pàg. 79.

¹⁴ *Contribución Industrial*. Caixa dels anys 1901-1924. Fons Municipal de l'ACUR.

¹⁵ CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: «Josep Maria Segarra i Vives: empresari, alcalde i actiu promotor dels Amics de l'Arbre», dins de l'espai d'opinió de *Nova Tàrrega*, 31 de gener de 2003.

¹⁶ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim: *Tàrrega (1898-1923)*..., pàg. 669.

¹⁷ GUILLÉN I FERNÁNDEZ, Empar: *EL Manuscrit de Pere Segarra. Recull històric d'Ivars d'Urgell i diari de l'autor (1932-1938)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1986, pàg. 53 i 72.

¹⁸ Les simpaties carloconservadores dels Segarra queden paleses amb el fet que durant la llarga pugna local viscuda a Tàrrega al voltant de la provisió d'aigua i fluid elèctric a la ciutat, conegut amb el nom de l'Afer de La Electra-Urgelense, la família no es posicionà en contra del prohoms i cacics locals Enric de Càrcer i dels conservadors targarins, d'acord amb la tradició comuna de carlointegrates i conservadors, en contrast amb el gruix de la nova classe industrial i comercial. Per contra, més tard, i com es veurà, els Segarra passarien a ser els majors accionistes de La Popular Tarraguense, la companyia rival durant molt temps de La Electra, possible signe dels canvis que anunciaven la vinguda dels nous temps.

«Dtor. Vicari General d. Solsona (...) y deixà á lbars dos legats: per ún novenari d'ánimes cada 2 añas; 12 duros al més pèr una Escola Parroquial, avuy és: ál 1º pis de cál Rubió i facilitat per la Vda. Segarra (Maria Soler i Terol)».¹⁷

Políticament i cultural, la família Segarra mantingué unes posicions afins al carlointegrisme,¹⁸ que Josep M. Segarra i Vives va accentuar i polititzar inicialment. No obstant això, ell mateix les feu derivar obertament cap al catalanisme catòlic noucentista. Josep M. Segarra, va ser promotor del Patronat de Sant Jordi (1907), i en seria president i directriu en diverses ocasions. Així mateix, el viratge cap al catalanisme catòlic de tall noucentista (evolució comuna, d'altra banda) potser li fou estimulat pel casament amb Maria Soler i Terol, o potser aquest casament ja és una mostra d'aquesta evolució.¹⁹ En aquest terreny del catalanisme catòlic, a partir del societarisme cívic, polític i cultural que representava el Patronat de Sant Jordi, en Segarra va promoure dos grans esdeveniments de significació catalanista: l'Aplec del Bon Mot de Tàrrrega de març de 1913 i la Diada de la Llengua Catalana de gener de 1916. Així mateix, i també a partir del Patronat, en Segarra va ser un dels fundadors de l'Orfeó Nova Tàrrrega. I en el camp estricte de la política, Josep M. Segarra fou el principal impulsor de l'entitat Acció Nacionalista (1917), amb qui guanyà els comicis municipals de la tardor de 1917, i li permeté obtenir l'alcaldia de Tàrrrega, que regentà fins al març de 1920.²⁰ Durant aquest període, en Segarra hagué de delegar sovint les seves funcions al tinent d'alcalde, el liberal Samuel Mesres, atès el seu delicat estat de salut, que obligava a traslladar l'estança familiar a la costa de llevant catalana, d'on era la mare de Maria Soler. Josep M. Segarra i Vives moria a les quatre de la tarda del 27 de juliol de 1921, a l'edat de 36 anys i després de llarga dolència.²¹ Arran de la seva defunció, una entitat com els Amics de l'Arbre, de la qual va ser vicepresident des de la seva fundació, el 1913, va fer constar en una de les seves actes el «gran sentiment de la ciutat i gran manifestació de dol extraordinària per la gran simpatia popular de què gaudia per la seva honradesa, intel·ligència i laboriositat dins l'Alcaldia i el comerç».²²

Maria Soler i Terol amb les filles Empar, Dolors, Concepció, Teresa i Montserrat (any 1989). Del FPFTS.

Maria Soler i Terol quedava vídua a la matinera edat de 31 anys i usufructuària dels béns de Josep M. Segarra, d'acord amb el que aquest deixà escrit en el testament redactat el 18 d'agost de 1919; a banda, hi havia 125.000 ptes. que també havia d'heretar, amb el benentès que, si morís sense haver-ne disposat, es reintegressin a la seva herència a efectes de ser repartides entre els fills.

El mateix dia del testament, Maria Soler va establir que les joies més bones que estotjava —regals de noces i del seu marit— fossin per als fills o filla que el marit disposés com a hereu, i que les restants que pugui tenir fossin repartides entre la resta de fills:

¹⁹ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim, *Tàrrrega (1898-1923)*..., pàg. 663.

²⁰ La debilitació del sistema de la Restauració i l'expansió del catalanisme es van notar clarament a Tàrrrega en aquelles eleccions, perquè l'anomenada Candidatura Popular, que agrupava liberals i conservadors dinàstics amb el predomini dels primers, va ser superada per la candidatura d'Acció Nacionalista, essent la primera vegada que els catalanistes targarins es presentaven amb llista pròpia i amb un èxit prou notable. PLANES CLOSA, Josep M. *Els Sobies de Tàrrrega: Orgull, potència, lideratge i conflictivitat*, volum III. Ajuntament de Tàrrrega, Tàrrrega, 2016, pàg. 499.

²¹ L'any 1921, Tàrrrega experimentà una notable mortalitat: 130 òbits, dels quals 80 foren d'adults i 50 foren d'albats. No sabem per quina dolència Segarra i Vives morí tan prematurament, tal volta a causa d'una severa afecció pulmonar? Segons Josep M. Planes, tot i l'elevada mortalitat, no hi ha indicis de cap epidèmia local. Per aquells dies, poc després de Josep M. Segarra, a Tàrrrega també acabaven els dies de l'històric cacic targarí Enric de Càrcer i de Sobies. PLANES CLOSA, Josep M. *Els Sobies de Tàrrrega: orgull...*, pàg. 520.

²² CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: «Josep Maria Segarra i Vives...», *Nova Tàrrrega*, 31 de gener de 2003.

Retrat de la Vídua de Segarra (anys 50).
Del FPFTS.

«Ya citado esposo que por tanto ha de ser el encargo de continuar el patrimonio y tradiciones de la casa Segarra y en prueba del mucho respeto que tengo al buen nombre de la misma dispongo que sean a favor de tal hijo o hija que sea heredero de mi referido esposo todas la joyas que tengo de mi noviazgo, o sea, como obsequio de boda y procedentes de regalos que él me hizo y que son, según me acuerdo, unos pendientes de oro con brillantes de gran tamaño, una pulsera también de oro, un seudantí de oro y también con brillantes, una sortija igualmente de brillantes, que viendo que en cuanto a las demás joyas que existan de mis pertenencias seran repartidas entre los demás hijos que existieren en mi muerte».²³

Maria Soler i Terol hagué de superar el tràngol de la viduïtat i va mantenir-se fidel a l'obra i a la persona del seu marit. Essent usufructuària i ferma valedora del seu llegat, es responsabilitzà del patrimoni de béns i valors mercantils familiar fins al punt d'implicar-se activament en la direcció i gestió empresarial; tampoc no es desvinculà de les obres i propostes polítiques i culturals empreses per Josep M. Segarra i Vives, col·laborant-hi activament.²⁴ Agafà les regnes del comerç i magatzem de ferros i canvià el nom en els registres de la Contribució Industrial de Tàrrrega per a l'exercici de l'any 1922, on ja consta amb el sobrenom de llur estat civil: *Vídua de José Maria de Segarra*. Per aquest nego-

ci, l'any 1922 pagà 1.096 ptes., un 25% més de quota que l'any anterior. A l'exercici 1924-1925 passà a pagar 1.370'25 ptes., i 1.372'00 ptes. al següent exercici, quantitat que es mantindria fins l'any 1937, un cop iniciada la Guerra Civil. En tots aquest anys, que comprenen els de la dictadura de Primo de Rivera, els de la República i els primers de la Guerra Civil Espanyola, la vídua de Segarra, a pesar dels diferents canvis sobrevinuts en el model de governació de l'Estat, aconseguí no només mantenir el negoci dels ferros com un dels més solvents i reconeguts de tota la província, sinó que, a més fent gala d'un caràcter fort i unes grans dots per a la gestió, en un món tan exclusiu com era el món empresarial, on les dones aleshores no hi tenien cabuda, almenys en els alts estaments de la direcció, el va fer créixer més encara. En aquest sentit, l'any 1933, en plena època republicana, la vídua Maria Soler i Terol passava a ser la gestora de tota la Societat Segarra i Vives. El 31 de maig es constituí formalment —amb escriptura notarial d'Eladi Crehuet i un document privat (el primer del nou llibre d'actes de la societat) escrit en impecable català— la raó *Ferros Segarra S.A.* La societat, segons el preàmbul de l'escriptura, nasqué amb la doble voluntat de Maria P. Soler i Terol d'ampliar els capitals i la direcció del negoci de ferros que tenia a Tàrrrega, amb domicili al carrer del Carme, número 22. La firma es va constituir amb un capital de 275.000 ptes., formalitzades en 550 accions numerades i alliberades de cinc-centes pessetes cadascuna. D'aquestes, Maria Soler, promotora de la firma, n'adquirí 492; el banquer Francesc Segarra i Vives, cunyat de Maria Soler, 50, i l'enginyer Josep M. Soler i Terol, germà de la primera, 8. Maria Soler hi aportà, en pagament de les seves 492 accions, el seu negoci de ferros amb totes les existències, valorat en 236.000 ptes., i 9.418 ptes. en metàl·lic. La vídua de Segarra era nomenada presidenta del Consell d'Administració de *Ferros Segarra S.A.*,²⁵ Francesc Segarra, secretari; i Josep M. Soler, vocal i vicepresident.

Aquesta ampliació del negoci el maig de l'any 1933 no és estranya si tenim en compte que la filla gran, l'Èmpar, havia pràcticament acabat estudis superiors de professora mercantil a l'Escola de Comerç de Barcelona, tenia ja el títol superior

²³ *Llibre de protocols notariais de Pau Sanahuja i Barenys, notari de Tàrrrega (1893-1920). Any 1919.* Protocol núm. 321 (18-09-1919), al Dipòsit de Protocols de la Notaria de Cervera.

²⁴ Un primer exemple d'aquest compromís seria la col·laboració que mantindria amb la publicació targarina *Vida Nova* (1921-1923). Aquesta publicació representa un nacionalisme noucentista radical, centrat en la voluntat de regeneració de la vida social targarina; donava veu als joves membres agrupats entorn la Joventut Nacionalista i comptava amb un conjunt d'anuncians fidels representats per la burgesia catalanista de Tàrrrega. El setmanari *Vida Nova* va ser prohibit arran del cop d'estat de Primo de Rivera. Igualment, la vídua de Segarra també col·laborà assíduament amb l'altra publicació de la ciutat, la *Crònica Targarina* (1921-1937), el gran instrument de comunicació i de catalanització de la ciutat. ÇAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim, «La Tàrrrega Noucentista (1898-1923)», article publicat a *URTX. Revista d'Humanitats de l'Urgell*, Museu Comarcal de l'Urgell-Tàrrrega, Tàrrrega, 2000, pàg. 183.

²⁵ Un càrrec gens comú, en aquells temps, en la vida professional d'una dona; a Tàrrrega ella era l'única que es movia en uns nivells de capitals i de producció de tan grandiosa magnitud i gestionats directament per dones. La vídua de Segarra era una de les primeres set fortunes d'aquella Tàrrrega elitista, exclusiva i burgesa dels anys vint.

d'anglès per la British Chamber of Commerce for Spain i seguia estudiant la carrera d'Intendent Actuarial, disciplina en la qual se singularitzà per ser la primera dona que acabà aquest estudi en les promocions de la II República. Els néts de Maria Soler recorden com la seva àvia els parlava de l'objectiu que va perseguir sempre: que les filles estiguessin preparades per a la vida amb estudis superiors i no haguessin de dependre exclusivament del marit. En aquest aspecte mostrava una mentalitat molt avançada respecte a la tradició de famílies de la burgesia que buscaven per a la pubilla i les dones de posició un maridatge socialment destacat. Va portar les filles a estudiar a les Teresianes de Barcelona, que ensenyaven Batxillerat a la Casa Serra de Rbla. Catalunya, 126 –ara, Palau de la Diputació–, i les dues filles petites van acabar després de la guerra la carrera de Filosofia i Lletres (Llengües Clàssiques) abans d'ingressar, respectivament, la M. Teresa a l'orde de Mary Ward (les monges alemanyes) i la Montserrat, al Sagrat Cor.²⁶

La vídua de Segarra no només devia ser una de les comptades dones que foren presidentes d'un consell d'administració empresarial abans de la guerra, sinó que, endemés, posseïa accions i valors de diverses entitats mercantils i financeres, heretades del seu marit i que encara la feren més poderosa. Sense anar més lluny, es va convertir en el principal accionista de La Popular Tarraguense, la societat explotadora de l'aigua i del fluid elèctric a Tàrrrega, amb 594 accions, i representava a més les 102 de l'industrial Magí Doncel. D'altra banda, adquirí accions del Banc de Terrassa i de la Mancomunitat de Catalunya. Més tard, l'1 de juliol de 1930, Maria Soler rebé 500 ptes. d'administracions de bons del Tresor invertits a La Unión, arrendatària de Torrevieja.²⁷

Amb l'adveniment de la República, dins el context de confiscació i nacionalització endegat per part del govern republicà dels béns i dels edificis docents de la Companyia de Jesús i l'organització de l'ensenyament, i en un altre fet que denota la potència econòmica de la vídua de Segarra en aquest moment, publicava el diari *La Vanguardia* la següent notícia:

«Nos dicen de Lérida que al proceder el delegado del Gobierno señor Olivares a levantar acta de incautación y ocupación de la Residencia que los

*padres jesuitas tenían en aquella ciudad, en el momento de entregar las llaves del edificio, el padre Jesús José Iglesias, ex superior de la Residencia, y el abogado D. Antonio Hernandez Gras, como representante de la vecina de Tàrrrega, Doña Maria Soler Terol, hicieron constar que la Compañía de Jesús adeuda a dicha señora la cantidad de cien mil ptas., que entregó en calidad de préstamo para Construcciones y edificaciones de la Residencia, según hipotecas que gravan el inmueble».*²⁸

El novembre de 1933, en la primera reunió del Consell d'Administració de *Ferros Segarra S.A.*, s'atorgaren poders a diversos procuradors perquè gestionessin el cobrament d'alguns crèdits dubtosos; alhora, es confirmava el curs normal i satisfactori dels negocis de la raó mercantil. L'any abans, amb el traspàs del seu pare Leonci, Maria Soler percebé, per disposició testamentària, 42.442 ptes.²⁹

El 19 de juliol de 1936, amb la derrota dels militars colpistes a Barcelona i la captura de l'arsenal armamentístic per part dels milicians de la CNT-FAI, l'autoritat, l'economia i l'ordre públic a Catalunya van passar a dependre durant quatre mesos del Comitè de Milícies Antifeixistes. A Tàrrrega, les armes dels particulars i de l'armeria Casanelles van ser confiscades pels revolucionaris i dipositades a la seu del Comitè de Milícies, situat a la casa confiscada de Cal Segarra, a la cantonada del carrer de Sant Roc amb l'avinguda de Catalunya. Durant aquest període, es va produir un buit de poder, i les fatídiques patrulles de control van establir arreu un règim de terror.³⁰ A la ciutat targarina, n'hi hagué que patiren els estralls de la radicalització roja en els inicis del conflicte, sobretot religiosos, afins i simpatitzants de les forces de dretes i la classe benestant. Foren víctimes d'expropiacions, confiscacions i registres; molts, els qui pogueren fer-ho, hagueren de marxar:

«Després dels fets del Sr. Fité se pujà un pànic a la població (...) los que pogueren se passaren a l'estranger per creuers més segurs: (Secanell, Trepà, Burgués, Segarra...) (...) Incautacions fàbriques calçats Badias i Calzada, de les segadores Trepà, farinera Balcells... Registres particulars a cal Perelló, incautació de cases... Balcells, Baqué, Vda. De Segarra...».³¹

²⁶ Segons el testimoni de Montserrat Tasies Segarra, Jordi i Pius Tàsies Segarra, néts de Maria Soler i Terol, amb els quals vàrem conversar, amb el propòsit d'efectuar la biografia, el dissabte 22 de juliol de 2017 a la casa de llur propietat, al carrer Sta. Anna, núm. 2, aprofitant la seva estada a Tàrrrega.

²⁷ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrrega (1898-1923): societat, política i imaginari*, pàg. 657.

²⁸ *La Vanguardia*, 4-2-1932, dins la secció *Notas del día*, pàg. 6

²⁹ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrrega (1898-1923): societat, política i imaginari*, pàg. 659.

³⁰ RAMON SOLÉ, Jaume: «La gran tragèdia, 1936-1939», article publicat a *Revista Llardarí*, desembre de 2015, Tàrrrega, núm. 33 pàg. 36.

³¹ RAMON SOLÉ, Jaume: «Un dietari inèdit de la guerra civil a Tàrrrega, d'en Josep Flaquer i Capdevila. 1936-1939 (2)». A la pàgina web <https://latartrana.wordpress.com/2017/06/10/un-dietari-inedit-de-la-guerra-civil-a-tarrega-den-josep-flaquer-i-capdevila-1936-1939-2/>. Pàgina consultada el 27-6-2017.

Sabem pel dietari d'un testimoni directe, Josep Flaquer i Capdevila, que els estralls de la guerra afectaren de ple la família Segarra i Soler, per bé que no els hagueren de sofrir directament i, com molts altres membres de l'elit burgesa targarina, visqueren aquells fets des de la llunyania més o menys confortable.

A les vigílies de la Guerra Civil, la família Segarra –la mare i les cinc filles– estiuava a Núria, com acostumaven a fer cada estiu. Segons el relat familiar que els actuals descendents refereixen, quan el mossèn de Núria els va avisar el 19 de juliol de 1936 que pujaven els milicians, elles i el mateix capellà van anar a peu fins a Finestrelles i des d'allí a Bourg Madam. Començava així un periple fins a San Remo que no va impedir que les dues grans i la mare assistissin als Jocs Olímpics de Berlín, car duïen els bitllets comprats amb anterioritat. La Maria Soler va gestionar la col·locació de les filles a través de l'orde del Sagrat Cor, en especial de Viena, que algunes filles coneixien d'estades anteriors. Així, la filla gran, l'Empar, va aconseguir acompanyar les tres més petites fins a Àustria, va deixar les dues petites –Maria Teresa i Montserrat– en un internat regit per monges del Sagrat Cor, a Bregenz, la mitjana –la Concepció– amb les monges del col·legi de Pressbaum, on feia classes de castellà i actuava com a monitora de les nenes, i ella mateixa, que havia acabat cursos superiors en anglès, francès i alemany, va trobar feina a l'ambaixada d'Espanya a Viena com a secretària del canceller. L'Empar, que treballava a la Cancelleria de Viena durant la setmana, els caps de setmana visitava els col·legis on eren les germanes petites. A les primeries de 1937, la Maria Soler i la filla segona, la M. Dolors, van entrar per Hendaia i, després de passar una temporada a Tudela, van anar a residir a Pamplona, on els fou de gran utilitat el salconduit i les influències del P. Montobbio S.J., que tenia un alt càrrec dins la Companyia de Jesús. A Pamplona, Maria Soler i la seva filla s'hostatjaren en dues pensions diferents i la M. Dolors va treballar d'infermera i fins i tot d'interpret i professora de castellà a soldats destacats de la Legió Còndor, perquè també tenia un bon domini de l'alemany. A la tardor de 1937, la Sra. Segarra va remetre bitllets perquè tornessin les tres petites –Concepció, M. Teresa i Montserrat–, que van agafar un vaixell a Hamburg (Alemanya) i, via Hendaia, arribaren a Pamplona.³²

Maria Soler sempre compromesa amb el patrimoni i els negocis familiars, va tornar a Tàrrrega després de la caiguda de Lleida i Barcelona, a

mitjan gener del 1939. Com la resta de la classe burgesa, seguiria amb rigor l'aplicació dels principis d'ordre i tradició sota els cànons de l'estricta moralitat catòlica instaurats pel nou règim. S'havien de fer els balanços dels negocis, repassar les pèrdues ocasionades per la guerra i canalitzar la situació fent recerca d'escriptures patrimonials que el saqueig i les incautacions fetes a la casa del carrer del Carme havien dispersat. El gener de 1939, pocs dies després de l'ocupació nacional de Tàrrrega, els tres socis de *Ferros Segarra S. A.* van fer un inventari de l'estat d'existències del negoci. El 12 de maig del mateix any 1939, «*vistas las dificultades que la presente época, como consecuencia de la guerra civil que acaba de terminar, impone a los negocios, casi todos arruinados y para cuya resurrección serán necesarios grandes reembolsos, si han de prevenirse competencias atrevidas, aportaciones que ninguno de los accionistas se halla en condiciones de efectuar*», es dissolgué *Ferros Segarra S. A.* per acord dels tres accionistes en junta general extraordinària: Antoni Secanell i Aparicio, que actuà com a liquidador de la societat, percebé el balanç de la liquidació de crèdits i deutes.³³ En fer-se el repartiment de l'herència el maig de 1943, el patrimoni de la família Segarra-Soler, a més d'immobles i terres, comprenia valors que resultaven de vendes i retrovendes, cobrament de crèdits i liquidació de negocis. Satisfets els deutes i les obligacions de l'herència i un crèdit pendent de pagament de 1.500 ptes., el patrimoni Segarra fou peritat en 489.136 ptes.

Durant la Guerra Civil, els bombardejos a la ciutat de Tàrrrega sortosament no van malmetre l'edifici modernista del carrer del Carme, que conservà la claraboia, els vitralls, l'escala interior del hall, els tapissos del menjador, etc. Tot i que quan Maria Soler va tornar el 1939 no va trobar el mobiliari, en part va poder recuperar-lo gràcies a la solidaritat d'alguns targarins que en coneixien l'existència. Maria Soler va viure en aquesta casa durant la resta de la seva vida, una vida que seria llarga i que passaria de manera tranquil·la i reposada, sovint acompanyada per les persones del seu entorn familiar. Va viure una vellesa discreta, sense alteracions. No se li coneix cap més ocupació, salvant aquelles derivades de cuidar els immobles i les propietats, o atorgant responsabilitats per fer-ho. Continuà essent ferma protectora de les obres iniciades per Josep M. Segarra, entre aquestes, i sobretot, la del parc de Sant Eloi. Joan Tous i Sanabra, amb motiu del centenari del natalici de la nostra biografiada, publicà a la *Nova Tàrrrega* un breu i emotiu article que

³² Segons el que se n'extreu de la conversa mantinguda amb els néts de Maria Soler el 22 de juliol de 2017. Els volem agrair la seva col·laboració, tant per tota la valuosa informació transmesa com pel material documental que amablement ens han facilitat per confeccionar i enriquir la biografia de la vídua de Segarra.

³³ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrrega (1898-1923): societat, política i imaginari*, pàg. 661.

l'homenatjava. Entre altres coses entranyables, escrigué d'ella:

plantada, forta de caràcter, inquieta, trescadora i una gran mare, o àvia, o amiga (...).³⁴

«La senyora Maria, vídua de Segarra, que és com li agrada a ella que l'anomenin, ha estat una d'aquestes dones de casa que són com cal que siguin les dones catalanes: enèrgica, ben

Maria Soler i Terol va morir a Tàrrega l'1 de juliol de 1991, a l'edat de 101 anys.

³⁴ TOUS I SANABRA, Joan: «Maria Soler i Terol, una gran senyora en el centenari del seu natalici», dins de *Nova Tàrrega*, 11 novembre de 1989.